

15
G. D. F.

APHORISMI NONNULLI
ATHEISMUM
OECONOMIÆ IN-
MICUM

ADSTRUENTES,

Quos

Suff. Ampliff. ad Auram Fac. Philos.

PRÆSIDE

D^N. PETRO KALM,

Oeconom. PROF. Reg. & Ord. Reg. Acad. Scient.
Holm. nec non Societ. Lit. Ups. MEMBRO,

Bonorum censurae modeste submittit

MICHAEL MONTIN,

V. D. M.

OSTROBOTNIENSIS.

In Acad. Majori Die XXVIII. Jun. MDCCLX.

L. H. Q. S.

~~*****~~
ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL.

Viro Admodum Reverendo atque Praclarissimo,

D: no Mag. JACOBO GARVALIO

Pastori Animarum, quæ Deo in Sjikajoki colliguntur
vigilantissimo, viciniquæ Contractus Præposito
gravissimo.

Viro Admodum Reverendo atque Praclarissimo,

D: o Mag. PETRO N. MATHESIO

Pastori atque Præposito in Pyhæjoki vigilantissimo ad-
curatissimoque.

Viro Admodum Reverendo atque Praclarissimo

D: no Mag. JACOBO SALMENIO

Pastori atque Præposito in Paldamo Meritissimo
gravissimoque.

Viro Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D: no THOMÆ STENBECK

Pastori Ecclesiæ Brahestadiensis Dignissimo meri-
tissimoque.

Patronis Dignissimis.

Ob beneficia præstita, quæ, quamdiu spiritus hos
regit artus, devota venerari mente non desistam,
Vobis, Patroni atque Fautores Optimi, hæc levissima
Minerva adumbratas lineolas, consecrare sustinui,
quod ut ignoscatis certo certius spero. De cetero
pro incolumitate Vestra perenni Deum ter O. M. preci-
bus nunquam non fatigabo, permanens.

Admod. Reverend. atque Praclariss. Nominum vestrorum.

Cultor humillimus,

MICHAEL MONTIN.

Viro Plurimum Reverendo atque Clarissimo

D: no SIMONI APPELGREN
Vice Past. atque Commisit in Paldamo laudatissimo.

Viro Plurimum Reverendo atque Praclarissimo.

D: no Mag. ERICO CASTREN

Confionatori legionis Pedestris ostrob. vigi-
lantissimo.

Viro Plurimum Reverendo atque Clarissimo.

D: no SAMUELI MONTIN

Commistiro in Pjikis dignissimo Patruo Carissimo.

Viro Plurimum Reverendo atque Clarissimo.

D: no ERICO FROSTERO

Commistiro in Haukipudas vigilantissimo, Affini
Exoptatissimo.

Viro Plurimum Reverendo atque Praclarissimo.

D: no Mag. GEORG. MATHESIO

Commistiro in Cronoby vigilantissimo.

Viro Plurimum Reverendo atque Dilectissimo.

D: no ANDREÆ DURCHMAN

Commistiro in Vihandi Dignissimo.

Tot & tanta Vestra sunt beneficia mihi praestita,
ut non possim non eadem hisce paucissimis de-
praedicare venerationemque meam vobis debitam quae in
praecordiis meis immortalis flagrat fervore, significare,
quod ut more solito, hoc est, fronte benigna adspici-
atis est quod iterum iterumque obtestor. Quod reli-
quum est, ex intimis voveo, ut felicissimi ad ultimos
usque mortalitatis terminos vigeatis floreatisque. Per-
maneo.

Nominum vestrorum.

Cultor observantissimus

MICHAEL MONTIN.

Huldaste Moder.

Hva wore ostridigt den otacksammaste under Eolen, om de af min Huldaste Moder mig så ynnigt ertedde wälsgjærningar, wid detta tilfælde skulle med tystnad förbigås. Allt ifrån min swåda barndom, har min Huldaste Moder, ömsint haft både möda och kostnad, för mitt wäls befrämjande ösparde. Försynen behagade wäl, nog tidigt beröfwa mig den hjelp jag i min Saligen Afledne käraste Faders Lif haft at förwänta; men denna swåra affaknad, har min Huldaste Moders ömma wård giordt drägelig. Hwad kan jag wäl upofra emot slik ömhet och godhet? Intet utan toma ord, och de afwen otillräckeliga, at kunna affskildra den erkänsla, som så många falldiga wälsgjærningar fordra, och wärckeligen in i sielfwa Döden beständig hos mig förwäres. Dock til prof uppå den wördsnad, hwarmed mitt inre år upfyldt, får jag lof at i barnslig ödmjukhet öfwerlämna, Min Huldaste Moder förstlingen af hennes på mig använda kostnad: detta ringa Arbeite, som upgier Gudlöshetens skada i Sushälningens befrämjande: I öfregit skal wara mit största nöje, at upsända både tåta och ifriga suckningar til Allmacht, om mångfalldig wälsignesses utgjutande öfwer Min Huldaste Moder i tid och i ewighet. I öfregit Leswer jag och Dör.

Min Huldaste Moders

Ödmjuklydigste Son
MICHAEL MONTIN.

Onnen. Toiwotus.

Maan Michellen' Nocommasie, ystärwälle ylimmäisell
Weljellen' Walitulle.

J Eman tieto Tutteliain,
Wainu Micheli Varnaasille,
Julli cannist todistain,
Jumalan kiellon maacunnille,
Onnet' mutta tuottawan,
Ponga tähden lunnian,
Sulle uscon wuotawan,

Ei kild jote' ei munnian,
Diksiast järjest harhaile,
Toiden cansa paucutan,
Rättän asian parhaile,
Taiwan portin reunalle,
Että onne laucuttan,
HEKra sulle Siunaille!!

APHORISMUS I.

Qvando recta mentis lance Divinas evol-
vinus perfectiones, facile deprehen-
dimus hominem in prima creatione in feli-
cissimum collocatum esse statum, in quo, modo
in eo perstitisset, non potuisset non gloriam
Numinis summa cum alacritate celebrare, pro-
priamque suam felicitatem maxima cum effi-
cacia promoverè; quia utraqve harum sibi
invicem esse conjunctissima, adeo ut hæc sine
illa ne concipi quidem, nedum dari possit.
Ast facta, uti turpissima, ita nunquam satis
deploranda a Deo defectione, totus quan-
tus homo non solum plane ineptus ad glo-
riam Divinam vere amplificandam æternam-
que suam felicitatem promovendam evasit,
verum etiam, ut conservationi suæ in statu
naturali collocatus consulere posset, aliter
non fuit possibile, quam per imperium civile.
Nam licet verissimum sit, legem Divinam na-
turalem omnibus pacem atque concordiam

);(

mutu-

mutuam colendam injungere, quum tamen vindicta Numinis, in lege hac delineata, lento plerumque procedat gradu, necessum est, ut licentia hominum, adfectibus suis vesanis plus justo indulgentium, mali praesentis, quod metum illi incutit, representatione in gyrum rationis atque officii ducatur; alioquin unus alterius vitae conservationi non periculosissimis solum insidiis impedimento foret, verum etiam eandem penitus everteret, planeque destrueret, adeo ut non posset non ruina toti generi humano impendere certissima planeque inevitabilis.

APHORIS. II.

Evoluta in antecedente aphorismo, quantumvis brevissimis, necessitate imperii civilis, facillima nobis patet via ad incommoda, quibus *atheismus*, ceu plane horrendus cerebri laborantis foetus, obnoxius est, dilineata, in quantum haec mala oeconomiae flori adversentur. Nam vel nobis non monentibus, nemo, nisi admodum hospes fuerit rerum humanarum, ignorat, florem oeconomiae tam privatae quam publicae ex toto in benedictionis Divinae abundantia atque bonis sapientibusque imperii civilis statutis verti. Quod

Quod œconomiam publicam attinet, illam
 ejusque florem sine imperio civili inter sva-
 via poëtarum somnia absurdasque chimæras
 referendam esse, quis est, qui non videat;
 œconomia vero privata sine publica, si non
 plane nulla, certe miserrima foret, ut exem-
 plo quarundam gentium Africanarum Ameri-
 canarumque plus satis constat, quippe qui
 latronum, immo brutorum potius, quam ho-
 minum repræsentant cœtus. Præsupponit
 itaque œconomia in corrupto hoc mortalium
 statu, priusquam debito florescere queat vi-
 gore, imperium civile. Sed quemadmodum
 religio, præsertim vera, est unicum & firmissi-
 mum vinculum, quo membra, corpus imperii
 civilis absolventia, inter se connectuntur,
 utpote omnes, quotquot sanæ sint mentis
 agnoscunt, ita e contrario atheismus omnia
 societatis tollit vincula; quippe qui omnem
 felicitatem sensualium pravorumque adfec-
 tum decempeda metitur. Exhinc itaque
 in genere patere existimaverim atheismum
 œconomix esse hostem infestissimum pessi-
 mumque; quod ne gratis dictum esse quis
 arbitretur, sequentes addere aphorismos non
 pigebit.

APHOR. III.

His præstructis instituti requirit ratio, ut ad veritatem rei præsentis demonstrandam paulo attentius ipsam notionem, quam infert vocabulum atheismi, evolvamus. Per *atheismum* nihil impræsentiarum aliud intellectum volumus; quam *complexum illorum omnium, sive mentis & doctrinae sint, sive vitæ, quibus existentia Dei aut diserte, Aut per necessariam consequentiam, ab intelligente negatur & tollitur: vid. Celeberr. D. D. Waller. Prænot. Theol. Part. I:ma §. 222.* Ex allata definitione illucescit, atheismum non solum tollere intrinsecam essentialitatem Divinæ possibilitatem actualitatemque existentia eius sanctissimæ, verum etiam omnia actionum motiva, ex consideratione perfectionum Divinarum expromenda. Nam sublata actualitate existentia Divinæ, ut insimul tam providentia Divina quam libertas voluntatis & spes immortalitatis tollatur, omniaque fato inevitabili & absolute necessario subjiciantur necessum est; his vero proscriptis atque fato absolute necessario in rerum natura introducto evanescit omnis religio, quæ actionum motiva ex perfectionum Divinarum consideratione nobis injungit; evanescit bonus ordo;

evane-

evanescit morum honestas, evanescit denique diligentia, quæ impedimenta naturæ superat & in omnibus rebus œconomicis plurimum valet.

APHOR. IV.

Atheismus alius est theoreticus, alius practicus; uterque cum œconomiae flore promovendo infestissimis dimicat cornibus; ille omnem una cum existentia Divina tollit religionem atque fundamenta imperii civilis, uti in antecedente jam paucis observatum ivimus, atque sic res œconomicas potius disturbat labefactatque, quam promovet. Nam ut religio vera instruit nos de vero Deum colendi modo nosque ad actiones nostras perfectionibus Divinis conformiter instituendas componendasque obstringit, ita & benignissimum illud Numen quasi impellit ad uberri- mos bonitatis suæ plane immensæ thesauros nobis distribuendos, felicemque successum rebus atque susceptis nostris largiendum. Unde quot & quanta incrementa, quantumque roboris ac vigoris res œconomicae accipiant vel talpa cæcior videt. His vero omnibus athei theoretici non solum carent, verum etiam iram atque vindictam Divinam ad mala quævis,

vis, quibus ceu iudex justissimus vesaniam hominum hujus farraginis coercere quaerit, in illos effundenda excitant, hoc est, iram Dei ad res oeconomicas bellis, annonae caritate, variisque aliis modis disturbandas provocant. Nam non tantum docent hi versipelles nullum existere Deum, sed etiam actionibus suis satis superque ostendunt se de omnibus, quae impio profitentur ore, esse persuasos quamvis conscientiae stimuli haud raro recurrant vesanamque eorundum securitatem concutiant. Atheismum theoreticum fundamenta, quibus salus atque tranquillitas publica innititur, dissolvere suto clarius est; nam pactum, in quo ceu cardine sancte servando tota civitas mirum quantum vertitur, violare pro nihilo putat homo hujus surfuris. Dic quaeso: quaenam vis, quaenam efficacia & obligatio pacta servandi, sublata lege Divina naturali, remaneat? nulla certe, sed potius stultitiae esset pacta cum hominibus inire, qui persuasi sunt se ad eadem custodienda non ulterius, quam in quantum cum commodo proprio, quod sibi proposuerunt, conveniunt, esse obstrictos. Vides itaque vix & ne vix quidem gravio-rem generique humano magis noxiam pestem atheismo excogitari posse.

* *) 7 (* *
APHOR. V.

EVicto atheismum theoreticum œconomiaē esse inimicum, ut paucis practicum quoque œconomiaē esse adversantem adfiruamus, rei requirit ordo. *Athei practici sunt, qui factis, ex pravo Deum negandi habitu & instituto profluentibus, susque deque habita admonitione de vindicta & ira Divina, testantur Dei agnitionem omnemque ejus timorem ex animo esse expulsam. vid. Wall. Praeol. Theol. P. I:ma §. 125.* Hinc nemo, cui sanum est sinciput, negare potest hujusmodi homines esse œconomiaē impedi- mento; nam quo conformiores actiones nostrae sunt perfectionibus Divinis, eo majorem influxum habent in vitam nostram, etiam tem- poralem, quae certe actionibus malis non so- lum concutitur, verum etiam haud raro pe- nitus evertitur; sed omnis œconomia eo ten- dere debet, ut vita nostra, si non felicior per eam reddatur, certe ejusdem conservacioni aliqua ratione consulatur, quod non actioni- bus voluntati Divinae, in lege saltim natu- rali patefactae, adversantibus fieri posse jam diximus.

APHOR. VI.

Diligentiam, quae est ipsa anima œcono- miae ejusque floris, per atheismum apud pleros-

plerosque evanescere in antecedentibus jam verbo saltem attrigimus, hanc vero thesin ceu constantissimam ut paulo attentiori evolvamur animo haud indignum est. Pigritia & vita dissoluta sunt quasi sorores conjunctissimæ; quia per vitam dissolutam homines ad quævis negotia obeunda expediendaque reddi plane ineptos, res ipsa & experientia quotidiana satis superque ostendit. Atheismus vero est ipse fons vitæ dissolutæ, quippe qui omne suum bonum felicitate sensuali absolvi arbitratur, ut reliqua taceamus; atheismo itaque in thronum rerum humanarum evedo, non potest non diligentia apud permultos penitus evanescere. De cetero quo majora sunt motiva, diligentiam nobis injungentia, eo major quoque est diligentia; sed ubi atheismus clavos tenet imperii, ibi nulla alia dantur motiva diligentiam colendi, quam quæ ex felicitate sensus titillante deducuntur; ubi vero religio vera florescit, ibi infinita nobis suppeditantur motiva, ex consideratione perfectionum Divinarum exorta: diligentiamque non uno tantum aut altero modo nobis commendantia. Quid? quod atheismus omnia absoluta necessitate dirigi doceat. Frustranea itaque est diligentia, quæ in ferrea rerum immutabilitatis serie nihil quicquam efficere potest. Hinc non possunt non athei educationem liberorum variarumque artium, quæ ad florem œconomice promovendum augendumque mirum quantum faciunt, peritiam non negligere modo, verum etiam ceu res stultitiam redolentes, penitus rejicere. Forent multa adhuc proferenda, quæ atheismum œconomice esse inimicum adstruerent, sed rationes haud leves, ut allatis adquiescamus, nobis injungunt.

